

تحرکات بریتانیا در شمال آفریقا

(ترجمه)

در اواخر سال 2022، بریتانیا به نقل از وزیر خارجه سابق خود جیمس کلیورلی از آنچه «استراتژی‌های بلندمدت برای توسعه روابط با قاره آفریقا» توصیف کرده بود، پرده برداشت. از همان تاریخ، سفرهایش به سوی آفریقا شدت گرفت؛ به ویژه در ماه‌های اخیر که تلاش‌های دیپلماتیک خود را بر لیبی، تونس و الجزایر متمرکز کرد. وزیر خارجه‌اش دیوید لاملی در حاشیه سفر خود به تونس از تخصیص 5 میلیون پوند استرلینگ از سوی لندن برای برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی مهاجران غیرقانونی حاضر در تونس خبر داد و اعلام کرد که برای مقابله با عملیات مهاجرت غیرقانونی، به گارد ساحلی تونس پهپادها و دوربین‌های دید در شب تحویل داده می‌شود و همچنین توافق شد که دور سوم شورای مشارکت تونس و بریتانیا در ماه مه 2025 در تونس برگزار شود؛ در همان بازه زمانی که ایالات متحده رزمایش نظامی «آفریکوم 2025» را با مشارکت ارتش‌های منطقه در خاک تونس برگزار خواهد کرد.

کشورهای لیبی، تونس و الجزایر شاهد حضور ده‌ها هزار مهاجر غیرقانونی هستند که بحران‌ها در کشورهاشان، آن‌ها را به منطقه شمال آفریقا کشانده است تا از آن به عنوان نقطه عبور به سوی سواحل اروپا استفاده کنند. با توجه به وضعیت مهاجران برآورد می‌شود که این تعداد در سال 2025 نسبت به سال گذشته افزایش یابد. رئیس‌جمهور تونس قیس سعید نیز در میانه سال 2023، یادداشت تفاهم «شراکت راهبردی و جامع» با اتحادیه اروپا در زمینه توسعه، انرژی‌های تجدیدپذیر و مبارزه با مهاجرت غیرقانونی امضا کرد که در مقابل آن بسته‌ای از کمک‌ها دریافت خواهد کرد.

همزمان با این سفر که در تونس جنجال برانگیز و پرسش برانگیز شد، معاون رئیس ستاد ارتش بریتانیا هاروی اسمیت نیز تحرکاتی در لیبی همسایه داشت (در تاریخ 2025/02/04) و در جریان آن با بازیگران اصلی آنجا از جمله عبدالحمید الدبیه، رئیس دولت موقت «وحدت ملی»، خلیفه حفرتر فرمانده «ارتش ملی لیبی» و محمد المنفی رئیس شورای ریاستی دیدار کرد.

و چند روزی از سفر هیئت نظامی بریتانیا به لیبی نگذشته بود که هیئتی از فرماندهی نیروهای نظامی آمریکا در آفریقا (آفریکوم) به ریاست معاون فرمانده آفریکوم، تیمسار جو برنان، مذاکراتی با مسئولان نظامی لیبی در جریان سفری رفت‌وبرگشتی بین بنغازی و طرابلس در تاریخ 2025/02/10 انجام دادند. محور مذاکرات بر سر تشکیل نیروی نظامی امنیتی مشترک متشکل از نیروهای وابسته به شرق و غرب لیبی تا پیش از پایان ماه جاری مارس بود.

همچنین در همان بازه زمانی (2025/02/13)، رئیس مجلس عوام بریتانیا لیندسی هوئل با سفیر الجزایر در لندن نورالدین یزید دیدار کرد؛ در این دیدار هوئل بر اهمیت الجزایر به عنوان شریکی سیاسی و اقتصادی برای پادشاهی متحده تأکید کرد و از نقش الجزایر در تحقق صلح و ثبات در منطقه شمال آفریقا و منطقه جنوب صحرای آفریقا (موریتانی، مالی، نیجر، چاد، بوركینافاسو و سودان) تمجید نمود.

این تحرکات بریتانیا در حالی صورت می‌گیرد که با بحران اقتصادی فزاینده خود به دلیل خروج از اتحادیه اروپا و بحران انرژی مواجه است. بریتانیا به خوبی می‌داند که بازپس‌گیری نفوذش در شمال آفریقا می‌تواند فرصت‌هایی را برای تقویت جایگاه اقتصادی‌اش و جبران خسارات ناشی از خروج از اتحادیه اروپا و پیامدهای بحران انرژی فراهم کند.

همچنین این هجوم نظامی و دیپلماتیک بریتانیا به سوی شمال آفریقا در چارچوب منطقه‌ای رخ می‌دهد که با عقب‌نشینی نفوذ فرانسه مشخص می‌شود، چنانکه پاریس به دلیل فشارهای مداوم آمریکا ناچار شد نیروهایش را از پنج کشور آفریقایی یعنی نیجر، مالی،

بورکینافاسو، چاد و سنگال خارج کند و برنامه دارد نیروهای بیشتری را خارج سازد؛ این در حالی است که روابطش با الجزایر نیز با اختلافات شدیدی روبه‌رو شده است و درعین حال نفوذ روسیه رو به افزایش است، به‌طوری‌که مسکو اکنون در کشورهای مالی، نیجر، بورکینافاسو، جمهوری آفریقای مرکزی، گینه استوایی و لیبی از سال 2019 نیرو دارد، زمانی که آمریکا از روسیه و ترکیه برای برهم زدن معادلات اروپایی‌ها کمک گرفت.

و در اینجا لازم است یادآوری شود که نفوذ بریتانیا در تونس و لیبی طی دهه گذشته تا چه اندازه کاهش یافته است، اما بدون شک همچنان بر صحنه سیاسی تونس تسلط دارد و همچنان نقش پنهانی در لیبی پس از سال 2011 ایفا می‌کند. پس از دخالت برجسته‌اش در لیبی در سال 2011، در برابر نفوذ ایالات‌متحده و فرانسه عقب‌نشینی کرد، اما از طریق حمایت از برخی جریان‌های اسلام سیاسی و دخالت در پرونده‌های اقتصادی، به‌ویژه پرونده بانک مرکزی، نقش پنهانی برای خود حفظ کرد.

بریتانیا در تلاش است تا نفوذ خود را در تونس و لیبی برای مقابله با چالش‌های منطقه‌ای و بین‌المللی بازپس گیرد. این کشور حضوری قوی در لیبی داشته است، به‌گونه‌ای که نقش تاریخی برجسته‌ای در لیبی و تونس ایفا کرده است. او بود که از سنوسی‌ها را در برابر ایتالیایی‌ها حمایت کرد و در تأسیس ارتش لیبی در دوران پادشاهی لیبی مشارکت داشت و قذافی را با کودتایش علیه سنوسی در سال 1969 به قدرت رساند، پس از آن که قذافی را به مدت نه ماه در نیروی هوایی سلطنتی بریتانیا و پیاده‌نظام در هایت، کنت آموزش داد و سپس همراه با فرانسه در سرنگونی او در سال 2011 مشارکت کرد.

همچنین این بریتانیا بود که بورقیبه را پس از توافقی بین فرانسوی مونداس فرانس و افسر اطلاعاتی بریتانیا سسیل حورانی که به مدت 11 سال در کاخ قرطاج (بین سال‌های 1956 تا 1967) همراه بورقیبه بود، بر تونس مسلط کرد و نفوذ خود را در تونس تا 25 ژوئیه 2021 حفظ کرد تا این که جای خود را به نفوذ فرانسه داد؛ بنابراین، با وجود ضعف‌هایی که گریبانگیرش شده، بریتانیا همچنان تلاش و مانور می‌دهد تا نفوذ تاریخی خود را در هر دو کشور تونس و لیبی بازگرداند.

و بدین‌سان، در سایه غیاب اسلام از عرصه زندگی، شمال آفریقا به صحنه‌ای برای درگیری‌های بین‌المللی میان فرانسه، بریتانیا و آمریکا تبدیل شده است و این نزاع جز با وحدت منطقه در قالب دولتی نیرومند و با شوکت و هیبت که تصمیمات خود را بر اساس سیادت شرع و سلطه امت اتخاذ کند، متوقف نخواهد شد.

نویسنده: دوکتور اسعد العجیلی

برگرفته از شماره ۵۳۹ جریده الرایه